УДК 378.14.337.330
JEL D41

Воротіна Л.І., д.е.н., професор,
Європейський університет,
акад. АЕН України
Воротін В.Є., д.н.держ.упр., професор,
Інститут законодавства Верховної Ради України,
акад. АЕН України

НАПРЯМИ МОДИФІКАЦІЇ СФЕРИ ОСВІТИ ТА НАУКИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану сфери освіти та науки і напрямів її модифікації. Проаналізовано основні напрями формування нової парадигми суспільства знань і економіки знань та процес модернізації сфери освіти та науки як об'єкту державного управління в Україні.

Ключові слова: *освіта та наука, модифікація та модернізація, суспільство та економіка знань, механізми та інструменти державного управління.*

Постановка проблеми.

1. Нова парадигма суспільства знань і економіки знань

Згідно з філософією Аристотеля, кожний окремий клас елементів природи та суспільства має певні природні властивості, індивідуальність або сутність. Характерною особливістю теорії пізнання за Аристотелем є те, що фундаментальним вважається наближене знання принципів, тобто сутності речей, а не знання емпіричних фактів. Емпіричні факти необхідно пояснювати на основі принципів, що висвітлюють факти з середини. На нашу думку, це стосується людини та суспільства, і окремих його частин – економіки, інформації, науки, освіти, управління, політики тощо.

Відомий швейцарський політеконом Генріх Бортіс зазначив у своїй книзі, що мета Кейнсіанського соціального лібералізму полягає не в створені ідеального суспільства, а у розбудові таких соціальних умов, щоб усі «соціальні індивідууми» могли мали гідний рівень життя. Це є одним із головних завдань держави. І дуже добре відомо, наскільки це далеко від того, що ми маємо зараз [1, с. 8-9].

Питання визначення суті та основних рис сучасного стану економіки з різним рівнем розвитку ринкових відносин є досить дискусійним, але незважаючи на відсутність єдності у розгляді проблеми світовою наукою, можна констатувати, що ефективна ринкова економіка початку третього тисячоліття заснована на знаннях, освіті, інформації, інноваціях, які матеріалізуються у вигляді нових високоефективних наукомістких технологій і продуктів. Економіка знань не оперує лише знаннями і не заміщує ними реальне виробництво, вона є якісно новою системою їх використання та впровадження у господарську діяльність.

Аналіз сутності парадигм «суспільства знань», «економіка знань» потребує їх розгляду у взаємозв'язку із сучасними економічними концепціями, які здійснили свій

внесок у формування нової теорії економіки, заснованої на знаннях, і розкривають її різні аспекти. Тому, з точки зору системного підходу, економіка знань формується на базі синтезу ключових сучасних теорій інформаційно-технократичної та гуманістичної спрямованості.

Аналіз останніх публікацій. Саму категорію «економіка знань» впровадив у науковий вжиток австро-американський вчений Фріц Махлуп. Пізніше П. Друкер визначив нове знання як головний економічний ресурс. При цьому, на його думку, саме нова економіка є «економікою знань», сфера виробництва і розповсюдження інформації – «індустрія знань», а все суспільство – це «суспільство знань». Тобто, не старі фактори виробництва, а виключно знання створюють сьогодні продуктивність і є підґрунтям для економічного зростання.

Лише декілька сторіч тому Ж.Б. Сей визначив три основні фактори, які протягом віків були основою процесу виробництва в людському суспільстві - земля, капітал, праця. Дж. Б. Кларк додав до цього переліку четвертий фактор - підприємницькі здібності. Проте, вже в другій половині XX ст., з початком формування постіндустріальних суспільств, економічні системи визнали необхідність використання в процесі свого розвитку, окрім названих, ще одного фактору - інформації. Реалії ж сьогодення на перше місце серед детермінуючих чинників економічного зростання виводять не тільки інформацію, а й знання. Поясненням цього може слугувати той факт, що з плином часу інформація, як фактор виробництва, все більше починає трансформуватись в знання, оскільки в сьогоднішньому світі інформації нагромаджено стільки, що людина фізично не здатна її обробити. Якщо ж суб'єкти господарювання витрачатимуть на освоєння інформації надто багато часу, вони не зможуть реалізувати власні ідеї швидше за конкурентів. Тому й виникає необхідність у володінні саме знаннями. Відтак, починаючи з другої половини XX ст. роль знань і заснованої на їх основі економіки зростає особливо швидкими темпами.

За словами Е.Тоффлера, знання - це те, на чому заснована вся економічна система. На перший погляд, це невидимий ресурс, він не відображається на балансах підприємств, але він проявляється у синергетичному ефекті від найбільш ефективного використання таких ресурсів, як земля, капітал, праця.

Невирішені частини проблеми. Більшість авторів, розглядаючи сучасну економіку, аналізують окремі особливості її формування, деякі риси та прояви економічної системи. Так, в рамках теорії інформаційної економіки, досліджується вплив сучасних електронно-цифрових технологій на зміни в економічному середовищі. В теорії глобальної мережевої економіки головний акцент зміщується на формування економічних взаємозв'язків, особливості яких обумовлюються розвитком нових технологій і швидкістю розповсюдження інформації. При цьому, досить опосередковано висвітлено роль освіти і науки у довгостроковому економічному розвитку. Економіка знань, як нова форма економічних відносин, інтегрує в себе основні існуючі на цей час концепції сучасної економіки.

Тобто, в широкому розумінні економіка знань виступає як інноваційна економіка, оскільки тільки знання може бути основою для формування потреби та втілення у

життя нововведень; як постіндустріальна економіка, однією з головних рис якої є збільшення питомої ваги сфери послуг у матеріальному виробництві; як інформаційна й глобальна мережева економіка, де знання, втілені у інформацію є головним чинником виробництва.

Мета статті. В статті ми аналізуємо основні напрями формування нової парадигми суспільства знань і економіки знань. Досліджуємо та розкриваємо напрями і процес модернізації сфери освіти та науки як об'єкту державного управління в Україні.

Результати дослідження. Зазначимо, що економіка знань для України – це шанс і один з головних інструментів інноваційного прогресу та основний шлях до поєднання існуючих культурних традицій і наявного гуманітарного потенціалу зі світовими економічними вимогами.

Сама економіка знань, як нова парадигма, складається з: доступної, якісної і безперервної освіти населення на основі нових наукових знань; економічних стимулів та інституційного аспекту, що заохочують до ефективного використання національних і глобальних знань в усіх секторах економіки; ефективної інноваційної системи, що об'єднує в єдиний комплекс економіку, наукові, академічні та дослідницькі центри; інфраструктури, яка з'єднує елементи інноваційної системи між собою та із зовнішнім середовищем; держави як ініціатора та координатора процесів розбудови економіки на основі нових знань.

Саме виробництво знань на сьогодні виступає основним джерелом зростання економіки в розвинених країнах. Підтвердженням цього може слугувати той факт, що 90% вчених та інженерів, які працювали за всю історію розвитку людства, - наші сучасники, а серед усього обсягу знань 90% створені за останні три десятиліття. За часткою високотехнологічних секторів у ВВП список найбільш передових країн світу очолює Республіка Корея, потім ідуть Швеція, Швейцарія, Німеччина, Японія, США. При цьому, за обсягом виробництва високотехнологічної продукції країни ЄС помітно випереджають США.

Одним із поширених у світовій практиці показників постіндустріального розвитку країн є інвестиції в економіку знань. Лідируючі позиції серед країн ОЕСР за інвестиціями у знання посідають США (6,6% ВВП), за ними йдуть Японія (5,0%) і країни ЄС (3,8 %) . У Китаї економіка знань офіційно визнана державною стратегією. Її гасло: «Основа економіки знань – освіта».

У розвинених країнах 25% трудових ресурсів сьогодні зайнято у сфері науки та високих технологій. У США 8% населення створюють понад 20% ВВП, а країна витрачає на НДДКР близько 40% від загальносвітових витрат, близько 66% працюючих сьогодні мають вищу або незакінчену вищу освіту (адміністрація має намір за життя нинішнього покоління довести цей показник до 90%). Політика розвитку людського інтелектуального капіталу на сьогодні стає однією з головних складових стратегії конкурентоспроможності тієї чи іншої країни при формуванні економіки, що базується на знаннях.

Одна із найзначніших конкурентних переваг України на шляху до розбудови економіки знань - високий рівень освіченості її громадян. Так, 45 % української

робочої сили мають вищу освіту, і за цим показником Україна посідає п'яте місце серед європейських країн.

Україна володіє високорозвиненим науковим потенціалом, який спроможний ефективно розв'язувати актуальні проблеми суспільного розвитку та вирішувати сучасні інноваційні завдання. Інтелектуальний потенціал України, незважаючи на негативні наслідки соціально-економічних трансформацій, які мали місце до середини 90-х років минулого сторіччя, й дотепер лишається досить потужним.

На нашу думку, щоб змінити становище та не відстати від загального європейського вектору руху, що набирає швидкість, в якому країни з різним рівнем розвитку ринкових відносин відправляються в майбутнє, де суспільством стануть керувати закони економіки та суспільства знань, всім лідерам нації доцільно, перш за все, спрямувати свої зусилля на консолідацію людей та формування середовища для розвитку економіки та суспільства знань. Таким чином, економіка та суспільство знань можуть бути представлені як нова парадигма економічної теорії та теорії державного управління на сучасному етапі розвитку суспільства.

2. Модернізація сфери освіти та науки як об'єкту державного управління

За сучасних умов державотворення в Україні, найбільш актуальними є питання формування простору освіти та науки, як складової забезпечення розвитку національного потенціалу в багатьох сферах суспільних відносин.

Сьогодні в Україні склалися вкрай несприятливі обставини щодо відтворення, розвитку та управління людським капіталом, функціонування всієї системи освіти та науки, фінансування та подальшого зростання. Серед них: недостатність інвестування в розвиток людського капіталу; диспропорції у розвитку сучасної системи освіти; невідповідність структури підготовки кваліфікованих кадрів потребам ринку праці; поглиблення освітньої міграції; відставання у забезпеченні економіки висококваліфікованими фахівцями; зниження кількісних параметрів використання наукового потенціалу; низька частка інноваційних підприємств; відсутність належного рівня інвестування економіки.

Слід відзначити, що за останні 15-20 років суттєво поглибився розрив між потребами вітчизняного ринку праці та загальною системою підготовки кадрів, що призвело до наростаючих диспропорцій між системою освіти в Україні та потребами економіки і суспільства. За даними Всесвітнього економічного форуму, в 2016 р. за Індексом глобальної конкурентоспроможності Україна з 67-го місця перейшла на 79 позицію з 140 проіндексованих країн світу та за Індексом людського капіталу на 26 позицію зі 130 країн.

Існують серйозні загрози щодо запровадження з 2018 р. нового навчального плану для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів, які проходять громадське обговорення. Відбувається скорочення та погіршення якості освітніх послуг у країні, що справляє дестабілізуючий вплив на національну господарчу систему; складне становище щодо фінансування професійно-технічної освіти, вищої освіти, стипендіального забезпечення студентів, державної підтримки учасників бойових дій та їх дітей і, особливо, фінансування вітчизняної науки.

Освіта та наука, як базові, фундаментальні сфери формування і збереження інтелектуальної стійкості нації та держави, як основи економічного зростання і формування подальшого прогресивного розвитку суспільства, обумовлюють головні напрями наукової та освітньої діяльності багатьох наукових установ і окремих дослідників.

У відповідності до середньострокового плану пріоритетних дій Уряду України до 2020 року, яким визначено напрями формування нової системи управління та фінансування освіти і науки, створення відповідних умов для подальшого прогресивного функціонування науки та освіти як системи. Українські науковці об'єднаними зусиллями під час обговорення на наукових конференціях, на засіданнях круглих столів, на форумах, громадських і Парламентських слуханнях обговорювали питання подальшого розвитку освіти та науки в Україні, доводили свої думки і погляди до відповідних управлінських інституцій, формулювали висновки і доносили їх до наукової та освітньої сфер суспільства.

Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», оновлений перелік галузей знань і спеціальностей, за якими буде здійснюватися підготовка здобувачів вищої освіти, внесли відповідні корективи в організацію діяльності наукових інституцій та закладів вищої освіти, що не залишилось поза увагою наукової громадськості України. Зокрема, наша участь в наукових дослідженнях, дискусіях, громадських обговореннях презентованого Міністерством освіти і науки України проекту Концепції розвитку освіти на період 2015-2025 років засвідчив і підтвердив твердження авторів Концепції про те, що впродовж усього періоду існування незалежної України в системі освіти накопичувались численні проблеми системного характеру, без вирішення яких проблематично говорити про будь-які позитивні зрушення у перспективному прогресивному утвердженні розвитку України, як самостійної, незалежної держави. Певні зрушення у реформуванні освітньої системи дають надію на досягнення позитивних результатів.

Необхідно відмітити, що Кабінет Міністрів України ухвалив концепцію «Нової української школи», яка передбачає створити умови підготовки конкурентоспроможних випускників шкіл. Концепція «Нової української школи», як відомо, передбачає перехід на 12-річне навчання, починаючи з 2018 року.

Усі складові Концепції стали об`єктом дослідження провідних науковців України:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації суспільства;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнями, учителями і батьками;
- умотивований учитель, який має свободу творчості та розвивається професійно;
- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;
- наскрізний процес виховання, який формує цінності;
- нова структура школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст освіти і набути компетентності для життя;
- децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію;

- справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ дітей до якісної освіти.

Важливо, що залишається найбільш дискусійним питання переходу на 12 - річну систему навчання в школах. Проте, можна відзначити, що наукова думка зосереджена не на визначенні терміну навчання у школі, а на цінностях, змісті, сенсі, зацікавленості молоді у навчанні. На думку науковців, експертів сама дискусія про перехід чи не перехід на нову систему освіти втрачає сенс, якщо провести неупереджене дослідження умов виходу вперше на ринок праці випускників сучасної школи в Україні:

- на сьогоднішній день усі пострадянські країни, крім України, Білорусії та Росії перейшли на 12 - річний термін навчання;

- перехід на 12 - річний термін навчання посилює схожість вітчизняної шкільної освіти з європейською моделлю;

- перехід значно розвантажить шкільну програму в старшій школі, дозволить ввести профільну освіту, що значною мірою полегшить вступ випускників шкіл до вищої школи;

- випускники сучасних шкіл дуже часто виявляють бажання вступити на навчання в європейські вищі навчальні заклади, проте після 11 - річного навчання не спроможні цього зробити, оскільки їм ще не виповнилося 18 років і вони не опанували певну кількість годин з різних предметів;

- через низьку якість освіти в економіці України бракує кваліфікованої праці, що викликає суттєве недоотримання валового внутрішнього продукту та загострення соціальної напруги в країні.

Але попри усі аргументи, за результатами опитування Фонду Демократичної ініціативи ім. Ілька Кучерева, 70% батьків і 68% педагогів влітку 2016 року висловились проти 12-річної системи освіти у школі.

Актуальність реформування вищої школи в Україні знаходилась у центрі наукових досліджень та фахових диспутів науковців, студентів, магістрів вищих закладів в Україні. Ініціативна група Спілки дослідників вищої освіти України започаткувала щорічну наукову міжнародну конференцію «Реформування вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій», на полях якої наукова спільнота України має можливість подискутувати з питань стратегії розвитку вищої освіти в Україні. Науковцями Інституту законодавства Верховної Ради України, Національного інституту стратегічних досліджень проводились дослідження та здійснювались експертизи законодавчих актів і інституційних ініціатив з питань реформування вищої освіти. Зокрема, Інститутом законодавства Верховної Ради України протягом останнього часу проводились постійні засідання круглих столів щодо реформування системи освіти та науки в Україні.

Недосконаліть нового Закону України «Про вищу освіту», відсутність професійних освітніх експертів, незалежного освітнього консалтингу, належної співпраці освітніх експертів, Міністерства освіти і науки та Уряду України призводять до того, що не формується єдине бачення шляхів підвищення якості вищої освіти в Україні.

Один із пріоритетних напрямів діяльності сфери освіти і науки, який було визначено Урядом України – модернізація професійно-технічної освіти. На нашу думку, найбільш актуальними питаннями в цьому напрямі – це питання фінансування та власності. Внаслідок внесення поспішних змін до бюджетного законодавства з 1 січня 2016 року із 817 професійно-технічних навчальних закладів 722 переведено на фінансування з місцевих бюджетів, а саме на рівень областей та міст обласного значення, зокрема, малих міст обласного значення. Практично відбулась необдумана передача науково-технічної освіти на місцевий рівень – без алгоритмів, без інструментів, без стратегічного розуміння місця та впливу держави на цю галузь. Як результат, це потребувало громадних зусиль Комітету ВРУ з питань науки і освіти, Міністерства освіти і науки України аби практично врятувати галузь професійно-технічної освіти, особливо після приїзду під Верховну Раду України людей зі всієї країни.

Відзначимо, що оскільки не в усіх бюджетах були кошти, з січня до березня звітного року 50 професійно-технічних навчальних закладів не фінансувались взагалі. Урядом було виділено стабілізаційну дотацію 500 мільйонів гривень, що дало змогу вирівняти ситуацію, але за підрахунками на сьогодні не вистачає 1,2 млрд. грн. Про це наголосила Міністр Освіти і науки України Л.Гриневич під час виступу на Парламентських слуханнях у ВР України 1 червня 2016 р. Підтримуємо чітку позицію Міністра, що фінансування професійно-технічної освіти не може бути лише за кошти місцевих бюджетів, але місцеві бюджети все-таки у процесі надходження додаткового фінансування зобов'язані спрямовувати кошти на цей напрям освіти. Не може бути такого, що деякі місцеві ради тримають кошти своїх місцевих бюджетів на депозитах, але не покривають фінансування професійно-технічної освіти, а обласні державні адміністрації після отримання коштів з резервного фонду не профінансували проблемні малі міста обласного значення та витратили їх на всі ПТНЗ, зокрема на ті, де є необхідні надходження з бюджету [2].

Наші дослідження довели, що гостро стоїть питання передачі майна ПТНЗ з державної у комунальну власність, що передбачено статтею 27 Закону України «Про державний бюджет України на 2016 р.». Безперечно логічний крок, але рівень підпорядкування повинен бути адекватним – це обласні центри та міста обласного значення з населенням не менше 200 тисяч.

Важлива проблема цього напряму освіти – регіональне та галузеве замовлення, що може покриватись за додаткові кошти бюджетів різних рівнів, великих роботодавців і платників податків.

На сьогодні впроваджується нова – трирівнева модель фінансування професійно-технічної освіти, яка прописана у проекті нового Закону «Про професійну освіту» яка передбачає такі джерела фінансування:

1. Освітня субвенція з державного бюджету на здобуття учнями системи професійно-технічної освіти повної загальної середньої освіти, а також відповідна державна програма фінансування здобуття професійної освіти за професіями загальнодержавного значення;

2. Місцеві бюджети, які фінансуватимуть підготовку кадрів для своїх регіональних ринків праці (обласні центри та міста з населенням не менше 200 тисяч жителів);

3. Кошти роботодавців, так зване галузеве замовлення.

Відзначимо, що нова модель потребує значної зміни пріоритетів розвитку ПТНЗ і зміни всіх компонентів формування нової системи такої освіти, оскілки цього вимагає сучасний ринок праці, нові стандарти та умови ринку в Україні. Слід підтримати позицію Комітету ВРУ з питань науки і освіти, який провів багато нарад, зустрічей, на яких обговорювались напрями збереження навчальних закладів за нинішніх умов і забезпечення збереження матеріальної та кадрової бази. В цілому, економіка країни потребує більше випускників професійно-технічних навчальних закладів, коледжів і технікумів ніж випускників вищих навчальних закладів. За структурою бюджетних видатків держава більшою мірою фінансує заклади вищої освіти ніж професійно-технічні та вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації. Необхідно розробити національну програму підвищення престижності професійно-технічної освіти, яка врахує об'єктивні обставини розвитку національної економіки та надвисокий попит серед молоді на вищу освіту ніж освіта, що надається в професійно-технічних навчальних закладах, технікумах і коледжах і суттєво підвищить престиж навчання в таких спеціалізованих закладах освіти.

Як вияв реальної демократії у реформуванні вищої освіти було створення, як передбачено Законом України «Про вищу освіту» ще у 2014 році, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти – НАЗЯВО. Кабінет Міністрів України 27 липня 2016 року вніс зміни до статуту, затвердив персональний склад, визначив граничну чисельність та штатний розпис. До повноважень НАЗЯВО входить формування вимог до системи забезпечення якості вищої освіти, розробка положення про акредитацію освітніх програм, проведення ліцензійної експертизи щодо можливості видачі ліцензії на впровадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти, присвоєння певних статусів вищим навчальним закладам, контроль за процесом захисту дисертацій.

За визнанням першого заступника міністра освіти і науки України Інни Совсун, у реформуванні функціонування системи вищої освіти України зроблено чимало: імплементовано новий Закон України «Про вищу освіту», змінено процедуру вступу до вищих навчальних закладів на прозору, автоматизовану процедуру; затверджено новий перелік галузей знань і спеціальностей, що наближає їх перелік до міжнародних класифікацій; скасовано типові штатні розписи, що забезпечує принцип університетської кадрової автономії; університетам дозволено самостійно формувати навчальні програми; створено умови для інтенсивнішої міжнародної співпраці в межах «Положення про академічну мобільність» та спрощення процедури визнання іноземних дипломів (нострифікації). Приєднання до «Горизонту 2020» відкрило для студентів і науково-педагогічних працівників хороші можливості вивчення міжнародного досвіду. Ключовим завданням стало оновлення змісту освіти: обрані за конкурсом члени науково-методичних комісій мають розробляти нові стандарти, стандарти нового покоління, без адміністративних вказівок для університетів, які предмети і в якому порядку мають вивчати студенти. Очікуються

кардинальні зміни фінансування вищої освіти, зменшується кількість вищих навчальних закладів; посилюється боротьба за академічну доброчесність, проти плагіату, запускається за підтримки Посольства США в Україні «Проект сприяння академічній доброчесності в Україні». На разі стоїть питання про зовнішнє оцінювання знань абітурієнтів при вступі до магістратури. В цілому ці реформаторські кроки у галузі вищої освіти супроводжувались і супроводжуються науковими дослідженнями науковців-економісті, критичним аналізом і оцінками шляхів реформування та підвищення якості вищої освіти.

Зазначимо, що з 2017 року проведена кардинальна зміна фінансування вітчизняної сфери освіти та передбачено новий механізм фінансування загальноосвітніх навчальних закладів. За рахунок освітньої субвенції передбачається фінансування заробітної плати педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів, а також професійно-технічних навчальних закладів в частині надання повної загальної середньої освіти. Всі ці витрати пов'язані з утриманням загальноосвітніх навчальних закладів, в тому числі і оплата праці господарського та навчально-допоміжного персоналу, мають здійснюватись за рахунок коштів місцевих бюджетів. Для забезпечення фінансування переданих видатків на утримання загальноосвітніх навчальних закладів і медичних закладів Законом України «Про Державний бюджет України на 2017» передбачена додаткова дотація в обсязі 14,9 млрд. грн. для обласних і районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад. З 1 січня 2017 р. здійснено підвищення посадових окладів працівників першого тарифного розряду, відповідно й посадових окладів працівників всіх інших тарифних розрядів і підвищення на 2 тарифні розряди посадових окладів педагогічних працівників, оплата праці яких здійснюється за рахунок освітньої субвенції. Для працівників інших навчальних закладів таке підвищення має здійснитися з 1 вересня 2017 р.

Щодо фінансування вищої освіти, то законом «Про Державний бюджет на 2017 р.» передбачено 20507,3 млн. грн.;, але обсяг видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв у змозі покрити не більше 40 відсотків необхідної потреби вищих начальних закладів, що загрожує зривом навчального процесу через недотримання температурного режиму та необхідності продовження канікул. За даними Міністерства освіти та науки, додаткові потреби у бюджетних асигнуваннях для оплати комунальних послуг і енергоносіїв складають 968,9 млн. грн.

У 2017 році виплата академічних стипендій студента (курсантам) вищих навчальних закладів здійснюється за окремою бюджетною програмою, на що передбачено 3985,7 млн. грн., що в цілому дасть змогу підвищити стипендії:

- для студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації – 830 гривень на місяць, що на 33,4% більше у порівнянні з 2016 р. і гостродефіцитним спеціальностям – 1056 гривень, що на 54,3 % більше;

- для студентів вищих начальних закладів III-IV рівнів акредитації – 1100 гривень на місяць, що на 33,4% більше у порівнянні з 2016 р. і гостродефіцитним спеціальностям – 1400 гривень, що на 54,3 % більше.

Змінено підходи до надання стипендій без залежності від середнього балу, до рейтингу успішності, що буде складатись на підставі об'єднаних і прозорих характеристик та можливості підвищення на 45,5%.

Слід відмітити, що згідно загальної тенденції поступового збільшення фінансування освіти на наступний рік, наукова сфера має серйозні резерви в цьому напрямі, зокрема прийняте фінансування у розмірі 1050048,6 тис. гривень на 2017 рік не враховує наступне: додаткові міжнародні зобов'язання Україні, які прийняті чи набули чинності, зокрема, це підписана 27.06.2016р і ратифікована ВРУ Угода з Європейським співтовариством з атомної енергії (на рівні 200 000 євро); збільшення розміру Державних премій, стипендій, гранти в галузі освіти, науки і техніки, стипендії переможцям міжнародних конкурсів (на рівні 1 459,6 тис. грн.); існування нагальної потреби вищих навчальних закладів у сучасних наукових приладах (420 млн. грн.); збереження потенціалу переміщених вищих навчальних закладів, які евакуйовані із Донецької та Луганської областей (на рівні 20284 тис. грн.) і капітальні ремонти 4 установ (на рівні 1956,2 тис. грн.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відзначимо, що зусилля науковців економістів і управлінців були спрямовані на нарощення національного інтелектуального потенціалу, вивчення та впровадження іноземного наукового досвіду в інноваційній розвиток України, системне сприяння об`єднанню зусиль влади, науки, інвесторів, представників підприємницької діяльності і бізнесу для інноваційного розвитку України.

Так, члени СЕУ, зокрема секції освіти та науки проводили дослідження як у державних, так і приватних організаціях [3]. Державний сектор науки представлений науковцями Національної академії наук України, галузевими академіями наук, науково-дослідними підрозділами університетів, дослідними підрозділами окремих міністерств провів суттєві дослідження сучасного стану сфери освіти та науки і напрямів її модифікації. Було проаналізовано основні напрями формування нової парадигми суспільства знань і економіки знань та процес модернізації сфери освіти та науки як об'єкту державного управління в Україні.

Базовий економічний науковий потенціал наукових державних, приватних і громадських організацій, в умовах відносно стабільного розвитку та уваги влади, на жаль, залишаються на не належному рівні, що пояснюється багатьма перешкоджаючими чинниками, до яких, насамперед, можна віднести: незадовільний рівень фінансування; низький рівень матеріально-технічної бази наукових досліджень; незадовільний і недосконалий попит на результати наукових досліджень, в тому числі, дисертаційних розробок; надмірне завантаження науково-педагогічних кадрів університетів викладацькою роботою, чим обумовлено недостатній рівень і ефективність науки вищих закладів освіти; вкрай недосконала нормативно-правова та організаційна база функціонування наукових установ і підрозділів; майже повна відсутність об`єктивних критеріїв оцінки результатів діяльності науковців. Як наслідок, низький рівень престижу наукової роботи, відтік талановитих вчених, особливо молоді, за кордон і критичне відношення наукової спільноти до стратегічних перспектив підвищення ефективності наукової діяльності.

Література.

1. Генріх Бортіс. Інституції, поведінка, та економічна теорія. Внесок до класико-кейнсіанської політичної економії. – К, 2007 р., - 560 с.
2. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парламентських слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. – К.: Парлам. вид-во, 2016. – 320 с.
3. Звіт про діяльність Спілки економістів України за 2016 рік. – К., 2017. – с. 270.

References.

1. Henry Borttis. Institutions, behavior, and economic theory. Contribution to classical-keynesian political economy. - K, 2007, - 560 p.
2. Vocational education as a component of the provision of qualified human resources of Ukraine: problems and solutions: materials of parliamentary hearings in the Verkhovna Rada of Ukraine, June 1, 2016 / Verkhovna Rada of Ukraine, Committee on Science and Education. - K.: Parlam. type-2016. - 320 p.
3. Report on the activities of the Union of Economists of Ukraine for 2016. - K., 2017. - p. 270.

Воротина Л.И., д-р экон. наук, профессор,
Европейский университет,
акад. АЭН Украины,
Воротин В.Е., д-р наук гос. упр,, профессор
Институт законодательства Верховного Совета Украины,
акад. АЭН Украины

НАПРАВЛЕНИЯ МОДИФИКАЦИИ СФЕРЫ ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ В УКРАИНЕ

Статья посвящена исследованию современного состояния сферы образования и науки и направления его модификации. Проанализированы основные направления формирования новой парадигмы общества знаний и экономики знаний и процесса модернизации сферы образования и науки как объекта государственного управления в Украине.

Ключевые слова: *образование и наука, модификация и модернизация, общество и экономика знаний, механизмы и инструменты государственного управления.*

Vorotina L.I., Dr. econ. sciences, prof.,
European University
acad. AEN of Ukraine
Vorotin V.E., Dr. of pabl. adm., prof.
Institute of legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine,
acad. AEN of Ukraine

DIRECTIONS OF MODIFICATION OF THE EDUCATION AND SCIENCE SCOPE IN THE CONTEXT OF COMPETITIVE ADVISING FORMS IN UKRAINE

The article is devoted to the research of the current state of the sphere of education and science and directions of its modification. The main directions of formation of a new paradigm of knowledge society and knowledge economy and the process of modernization of the sphere of education and science as an object of public administration in Ukraine are analyzed.

The paper reveals theoretical issues and defines the essence and main features of the current state of economics with different levels of development of market relations in the context of the formation of the knowledge economy. It is proved that despite the lack of unity in the problem of world science, the effective market economy of the beginning of the third millennium is formed and functions on knowledge, education, information, innovations, which materialize in the form of new highly effective high-tech technologies and products. The knowledge economy does not only operate with knowledge and does not replace it with real production; it is a qualitatively new system of their use and introduction into economic activity.

The article concludes that the basic economic scientific potential of scientific public, private and public organizations, in conditions of relatively stable development and attention of the authorities, unfortunately, remains at an inadequate level and impedes factors.

Key words: *education and science, modification and modernization, society and knowledge economy, mechanisms and tools of public administration.*